

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 37.035.6: 37.014.53

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-2/27>

Дабегян І. М.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Павловська Л. І.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СУЧАСНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В ЄВРОПІ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ)

У статті розглядаються особливості сучасної молодіжної політики в Німеччині. Сьогодні проблеми молоді в різних сферах життя мають певні особливості й вимагають ретельного аналізу та розроблення відповідної політики щодо молодих поколінь. Стратегія молоді Федерального міністерства у справах сім'ї, пенсіонерів, жінок і молоді забезпечує простір для співпраці між федеральним, регіональним і місцевим рівнями. Європейські ідеї, стимули та зміст Стратегії молоді Європейського Союзу передаються до національної політики і практики. Ключовими аспектами на поточному етапі реалізації Стратегії молоді Європейського Союзу є сприяння міжнародній мобільності, участь молодих людей у формуванні європейської політики, визнання неформальної освіти. У цій ситуації вивчення досвіду молодіжної політики в інших країнах може стати джерелом інноваційних ідей.

Ключові слова: *молодь, Євросоюз, Німеччина, політика, стратегія.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах процеси соціалізації молоді супроводжуються додатковими труднощами. Питання залучення молоді до громадської діяльності, правовий захист молодих людей, соціальний та особистий розвиток молоді завжди є актуальними. Системна діяльність держави у відносинах із молоддю, яка здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах, метою якої є створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах країни, називається державною молодіжною політикою [1]. Серед європейських країн, які стурбовані переглядом і реструктуризацією своєї молодіжної політики, особливий інтерес становить Німеччина. Історично склалося так, що початкові позиції та підходи до роботи з молоддю, які застосовуються федеральними землями, що входять до складу

Німеччини, окрім спільних рис, мають різнопланові особливості. Тому не втрачає актуальності питання розроблення молодіжної політики в сенсі таких відмінностей і подібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні три десятиліття в Німеччині відбувалися зміни щодо визначення періоду, коли людина може бути зарахована до молоді, тобто вікові обмеження для молодіжної фази. Ситуацію з віковими обмеженнями для молоді докладно розглядає Лутц Штроппе (Lutz Stroppe), статс-секретар Федерального міністерства у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді [3]. На його думку, тепер відсутні класичні вікові обмеження: типова поведінка молодих людей, ставлення до них як до молоді з'являються раніше, а критерії для виходу з молодіжної фази (переїзд від батьків, економічна самодостатність, одруження і створення сім'ї) стали менш важливими та характеризуються збільшеним віком. Усі молоді люди все ще повинні подолати низку відповідних завдань,

пов'язаних із розвитком (наприклад, формування власної стабільної особистості й індивідуальної автономії) та здійснити певне набуття статусів (наприклад, навчання, професійна підготовка). Особливі проблемні ситуації завжди виникають тоді, коли підлітки починають відставати від своїх однолітків у здобутті своїх соціальних статусів. Початкові можливості молоді спочатку диктуються батьками та їхнім соціальним середовищем. Навчальна дистанція, соціальні умови й міграційний фон відіграють таку ж важливу роль, як особисті диспозиції (форми психологічної готовності до певної соціальної діяльності, внутрішні психологічні регулятори та соціальні настанови) й гендерні ролі, які все ще зберігаються. Молоді люди хочуть бути соціально залученими та переслідувати свої власні інтереси. Вони потребують простору насамперед для себе й бажають бути почутими і мати можливість говорити в суспільстві. Молодіжна політика повинна створювати відповідні рамкові умови, щоб молоді люди могли використовувати свій потенціал розвитку. Л. Штроппе в статті згадує також спрямований на перспективу багатобічний проект кооперації того часу, який підтримувався Федеральним міністерством у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді, був розрахований на два роки, а також молодіжну політику в країнах-учасницях Європейського Союзу (далі – ЄС, Євросоюз) і в Європі загалом. Він робить висновки про необхідність дбати про перспективи та майбутнє молоді. Історичне підґрунтя молодіжної політики ЄС розглядається Зібель і Віке в матеріалах, підготовлених до Міжнародного форуму, присвяченому питанням роботи з молоддю [2]. У статті авторів підкреслюється роль ЄС – Молодіжної стратегії, рамки якої визначені у 2009 році міністром з питань молоді країн-учасниць ЄС. Цією стратегією окреслюється концепт спільної роботи й започатковується розбудова власної стратегії молодіжної політики. Німеччина активно сприйняла цю стратегію та поширила її дію вже у 2010 році на федеральному рівні й на рівні земель. Рішення Ради від 27 лютого 2009 року про спільну роботу над молодіжною політикою на період від 2010 по 2018 рік призвело до створення Німеччиною на основі коаліційної угоди концепту Незалежної молодіжної політики. Автори статті повідомляють про особливе значення співробітництва під час формування концепту молодіжної політики.

Прискорення та консолідація навчальних біографій і складніші вимоги до подолання повсякденного життя зачіпають усіх молодих людей.

Нові засоби масової інформації, зокрема Інтернет, відіграють усе більш важливу роль у формуванні внутрішнього світогляду молодих людей. Можливості віртуального спілкування все частіше визначають контакти з друзями й зовнішнім світом, впливають на проведення вільного часу та природу й довіру спілкування. Також зміцнюється їх місце як важливого інструменту соціальної прихильності та політичної участі. Зростає роль оновленого молодіжного співробітництва ЄС, з'являються нові способи ведення діалогу з молоддю.

Постановка завдання. У статті розглядаються сучасні особливості молодіжної політики в Німеччині із суто німецькими ініціативами, а також останні Молодіжні стратегії ЄС. Автор досліджує ставлення молодих людей сучасної Німеччини до подій у країні та світі, їхнє намагання брати участь у розбудові спільного майбутнього.

Виклад основного матеріалу. У Німеччині сьогодні живе більше ніж 16 мільйонів людей у віці до 20 років, до 2020 року їх кількість становитиме менше ніж 14 мільйонів, тоді як, за прогнозами, до 2050 року їх кількість продовжуватиме знижуватися, можливо, до 10,5 мільйонів, отже, становитиме загальну частку населення лише 16%. Водночас у віковій групі збільшується частка молодих людей із мігрантським походженням. Хоча такий розвиток ситуації фактично має виступати на користь кращих можливостей для роботи й навчання, багато хто вважає перехід до трудового життя періодом невпевненості. Навіть хороша освіта та належна професійна підготовка не завжди гарантують бажану безпеку і стабільність трудової біографії. На становище молодих людей останніми роками вплинула велика кількість подій: зменшення народжуваності з одночасним збільшенням молоді іммігрантів, більш короткі курси навчання, інформаційні технології, які проникли до всіх сфер життя, глобалізація політики, ЗМІ та економіки й інші фактори. Для адекватного розгляду цих питань потрібна відповідна молодіжна політика, яку може забезпечити тільки продуктивний діалог із молоддю. Федеральний уряд Німеччини визнає необхідність і важливість роботи з молоддю. У Німеччині відповідальність за молодіжну політику несе Федеральне міністерство у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді (нім. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, BMFSFJ). У ФРН від 2015 по 2018 роки діяла молодіжна стратегія BMFSFJ, яка базувалася на девізі «Дії для молодого суспільства» [4]. Її метою передбачалося

суспільство, яке залучає молоде покоління до всіх рішень і забезпечує справедливі умови для всіх молодих людей і для вирішення проблем молодіжної фази життя. У Стратегії підкреслювалася важливість постійного політичного та соціального спілкування з молоддю, були окреслені соціальні рамки й центральні потреби молоді. Центральним партнером Федерального міністерства в реалізації молодіжної стратегії є координаційний офіс «Дії для молодого суспільства» (Arbeitsgemeinschaft für Kinder- und Jugendhilfe – AGJ). Його завданням було загальнонаціональне розповсюдження «Незалежної молодіжної політики», створення мереж учасників федерального рівня та робота з громадськістю щодо стратегії молоді. Молодіжна політика в Німеччині особливо останніми роками перебуває під пильним наглядом як уряду країни, так і Євросоюзу. Постійно триває робота над її удосконаленням.

Нещодавно, а саме 10 травня 2019 року, в Берліні проходили Дні молодіжної політики [5]. Відкривала цей захід Франциска Гіффай (Dr. Franziska Giffey), федеральний міністр у справах сім'ї, громадян похилого віку, жінок і молоді Німеччини. 450 молодих людей, які виступили депутатами з усіх земель Німеччини, обговорювали теми, що стосуються молоді. У співпраці з представниками різних міністерств вони розробили рекомендації для дій уряду за запланованою молодіжною стратегією. Доктор Франциска Гіффай підкреслила на відкритті: «У питаннях щодо клімату, Європи, або реформи авторського права, або в будь-яких питаннях ми бачимо багато дискусій щодо того, наскільки молоді люди захоплені своїми інтересами та як саме вони бажають допомогти у формуванні політики. Нам потрібно знати, які проблеми є актуальними для молодих людей і що вони думають. Дні молодіжної політики роблять можливим прямий діалог. Ідеї, перспективи та пропозиції молодого покоління є незамінними, адже ми хочемо розробити політику для молоді, створити її з молоддю й почути її від молоді. Спільну молодіжну стратегію ми можемо виробити тільки так». Франциска Гіффай наголосила: «Ми хочемо, щоб увесь Кабінет міністрів узяв на себе відповідальність за молодь і щоб увесь федеральний уряд брав участь у залученні молоді до розроблення політики для молоді та разом із нею». Як результат робочих зустрічей у ході Днів молодіжної політики прийняті Рекомендації до молодіжної стратегії федерального уряду [6]. Двадцять рекомендацій стосувалися питань соціального захисту молоді, співпраці з адміні-

страцією, політиками й об'єднаннями з метою безпосереднього залучення молоді до реалізації молодіжної стратегії федерального уряду, зміцнення європейської згуртованості, загальнонаціональної стандартизації системи освіти і прийняття федеральним урядом фінансової відповідальності за систему освіти Німеччини, загальноєвропейської валідації та визнання (освітніх) кваліфікацій як частини європейських соціальних стандартів, створення з регулярним функціонуванням Федерального молодіжного парламенту з активними та пасивними виборчими правами для молодих людей у віці від 14 до 27 років з правом на відповідні запити й законодавчі ініціативи до Бундестагу, з правом виступати й доповідати в Бундестазі, а також із наданням відповідних фінансових забезпечень і наставників тощо. Також прийняті рекомендації щодо підтримки відкритості та прозорості, посилення демократії, незалежних ЗМІ. Молодь потурбувалась навіть про рекомендацію із забезпечення безкоштовних квитків для громадського транспорту по всій країні для осіб, яким ще не виповнилося 27 років. Як з'ясувалося, молодь виявляє зацікавлення й допитливість також до роботи галузей промисловості, невпинно слідкує за технічним прогресом і бажає втілювати в життя новітні технології та сучасні технічні рішення. Зокрема, молодь висловилися за скорочення в Німеччині імпорту цифрових пристроїв із наступним субсидуванням стабільних і якісних пристроїв власного виробництва. Вона також приділила увагу необхідності розвитку надійного й екологічно чистого залізничного транспорту для пасажирів і вантажів. У рекомендаціях знайшлося місце для вимог щодо захисту навколишнього середовища, зменшення та переробки харчових відходів. Прийнятий документ наочно висвітлює особливості сприйняття навколишньої дійсності сучасною молоддю Німеччини, її ставлення до подій у країні та світі, намагання брати участь у розбудові кращого майбутнього.

Федеральний уряд Німеччини, до якого були спрямовані Рекомендації, оголосив у коаліційній угоді про схвалення і прийняття Спільної молодіжної стратегії федерального уряду. Це означає, що всі міністерства, від Федерального міністерства закордонних справ до Міністерства економіки, приділятимуть увагу тому, як саме впливатиме їхня політика на молодь у Німеччині. Із цією метою сформована Міжвідомча робоча група (далі – ІМА), в якій координуються співробітники всіх міністерств. ІМА, а отже, вперше всі міністерства федерального уряду активно братимуть

участь у роботі над результатами Днів молодіжної політики та підтримуватимуть діалог у наступних онлайн-консультаціях. Рекомендації та пропозиції щодо реалізації можуть бути враховані в молодіжній стратегії федерального уряду.

У листопаді 2018 року в Берліні відбувся 14-й Форум «Перспективи європейської молодіжної політики» – заключна подія за програмою Молодіжної стратегії ЄС і її реалізації в Німеччині 2010–2018 роках. У рамках 14-го Форуму учасники ділилися результатами й експертними пропозиціями, що розроблені з особами, які приймають рішення, та фахівцями у справах дітей і молоді, обговорювали можливості подальшого використання результатів. Основна увага приділялася трьом завданням: професійна освіта/перехідна школа (інтеграція соціально незахищеної молоді до системи освіти, професійної підготовки і створення нових галузей навчання й отримання навичок); співучасть (участь молоді в нових цільових групах і впровадження нових форматів); визнання неформальної освіти (визнання неформальної освіти за дотримання стандартів і концепцій молодіжної праці). Під неформальною освітою маються на увазі процеси навчання, які відбуваються систематично і є запланованими, але не спрямовані на отримання ступеня або сертифіката.

22 травня 2018 року в Брюсселі Європейська Комісія представила Раді для схвалення нову Молодіжну стратегію ЄС на 2019–2027 роки зі змінами, запропонованими під час конференції молоді ЄС у квітні 2018 року [7]. Рада також прийняла робочий план на 2019–2021 роки з урахуванням запропонованих заходів. Стратегія сприятиме зміцненню зв'язків між ЄС і молоддю через інклюзивні та цифрові способи діалогу, забезпечить ефективні результати через цілеспрямовані пріоритети й дії, більш ефективну структуру для збирання та передачі ідей молоді, а також обміну інформацією про дії, вжиті на користь молоді. На підставах резолюції Ради від 26 листопада 2018 року основою для впровадження молодіжної політики ЄС є Молодіжна стратегія ЄС на 2019–2027 роки, яка спрямована на поліпшення співробітництва між політичними сферами, зокрема, через молодіжного координатора ЄС; надання молоді права голосу у формуванні політики ЄС; контроль витрат ЄС на молодь; початок нового й більш інклюзивного молодіжного діалогу в ЄС; сприяння мобільності волонтерства та єдності; здійснення програми для молоді з метою поширення визнання неформального навчання;

зміцнення зв'язку між молодіжною політикою ЄС і відповідними програмами ЄС. Преамбула документа звертає увагу на такі проблеми сучасності: «Незважаючи на економічне піднесення та зниження рівня безробіття, зберігається нерівність у тому числі між поколіннями. Уперше від часів Другої світової війни існує реальний ризик, що сьогоднішнє молоде покоління виявиться менш забезпеченим, ніж їхні батьки (White Paper on the future of Europe, March 2017). 29% осіб у віці від 16 до 29 років загрожує ризик бідності або соціальної ізоляції, а 11,6% осіб у віці від 15 до 24 років не мають освіти, роботи або професійної підготовки (NEET), тоді як 15,9% молодих людей цієї вікової групи є безробітними, що вдвічі більше ніж для населення загалом. Соціально-економічна та демократична ізоляція ідуть разом поряд. Молоді люди, які борються з несприятливими умовами, як правило, є менш активними громадянами та менше довіряють установам. Вони також отримують менше користі від мобільності, включно Erasmus+. Європа не може дозволити собі втрачений талант, соціальне відчуження або розмежовування серед молоді. Молоді люди повинні не лише бути архітекторами свого життя, а й робити свій внесок у позитивні зміни в суспільстві. Оновлений Європейський корпус солідарності є свідченням прагнення багатьох молодих європейців продемонструвати солідарність щодо людей і тих, хто опинився у скрутні, людей, які є основною цінністю, що лежить в основі європейського співробітництва». Молоді люди виявляють інтерес до політики та соціальну активність. За даними досліджень, 53% беруть участь в організованих заходах, близько третини є активними волонтерами. Проте в Стратегії визнається, що молодь схильна уникати традиційних форм участі. Молодь, яка перебуває під ризиком соціальної ізоляції, не бере участі в будь-яких заходах. Отже, пропонується докладати всіх зусиль, щоб зробити участь молодих людей реальною для їхньої ж користі, спілкуватися з молодими людьми доступними їм способами, за каналами, яким вони надають перевагу (таким, як соціальні мережі). Від 12 по 15 березня 2019 року на європейській конференції «Відновлення Європи – роль молодіжної роботи в підтримці європейської згуртованості» («Regaining Europe – The Role of Youth Work in Supporting European Cohesion») розглядалося питання, як саме громадянське суспільство, громадська та молодіжна робота можуть зміцнити й підтримати соціальну, інклюзивну та демократичну Європу. Зокрема, такі цілі поставили перед

собою програми ЄС «Еразмус + Молодь у дії» (Erasmus + JUGEND IN AKTION) і Європейський корпус солідарності.

Висновки і пропозиції. Можна зробити висновок, що натепер у Німеччині триває тенденція до переходу від місцевих програм та ініціатив (керуваних районними, муніципальними, земельними або, наприклад, релігійними організаціями) або роботи з молоддю, яку здійснюють приватні фонди, до державних (федеральних) програм молодіжної політики, а також від державних програм до програм загальноєвропейських. Проте децентралізовані рішення забезпечують більше можливостей для швидкого та влучного реагування. Позитивним результатом розвитку молодіжної політики є досягнення можливостей ведення діалогів із молоддю як за допомогою он-лайн опитувань і представництв в Інтернеті, так і шляхом організації тематичних

заходів, зустрічей, конференцій тощо. Завдяки цьому зростає надія на порозуміння, створення дійсно життєздатної молодіжної програми, втілення якої допоможе вирішити проблеми молоді та сучасного світу загалом. Також через наявність альтернативних молодіжних стратегій і програм, які мають схожі цілі та орієнтири їх утілення, існують додаткові можливості вибору, індивідуального підходу до особистості, вироблення ціннісних поглядів на світ. Спеціально організовані й цілеспрямовані ініціативи, системи пізнавальних і виховних заходів з метою поглиблення та розширення знань, формування творчих здібностей, а також наукових і громадських інтересів, різноманітних умінь і навичок забезпечуватимуть створення умов для особистісного розвитку, самореалізації й формування громадянської ідентичності молодих людей.

Список літератури:

1. Державна молодіжна політика. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державна_молодіжна_політика (дата звернення: 22.05.2019).
2. Siebel C., Wicke H.-G. Zum Verhältnis von Eigenständiger Jugendpolitik und EU-Jugendstrategie in Deutschland. *Forum Jugendarbeit International 2011–2012*. Bonn, 2012. S. 398–416.
3. Stroppe L. Eine Eigenständige Jugendpolitik für Deutschland. *Forum Jugendhilfe*. 2011. Heft 4. S. 5–9.
4. Handeln für eine jugendgerechte Gesellschaft. Die Jugendstrategie 2015–2018. *Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend*. 2017. 2. Auflage. 84 S.
5. Politik für, mit und von Jugendlichen (10.05.2019). URL: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/dr--franziska-giffey-eroeffnet-jugendpolitiktage/135896> (дата звернення: 22.05.2019).
6. Handlungsempfehlungen für die Jugendstrategie der Bundesregierung. 10–12. Mai 2019. URL: <https://jugendpresse.de/jugendpolitiktage/jugendpolitiktage-2019/ergebnisse-der-jugendpolitiktage-2019/> (дата звернення: 22.05.2019).
7. EU Council Approves EU Youth Strategy 2019–2027, Regulation on European Solidarity Corps 2021–2027, Conclusions on youth work, migration and refugees. COM/2018/0269. 27/11/2018. URL: https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy_en (дата звернення: 22.05.2019).

СОВРЕМЕННАЯ МОЛОДЕЖНАЯ ПОЛИТИКА В ЕВРОПЕ (НА ПРИМЕРЕ ГЕРМАНИИ)

В статье рассматриваются особенности современной молодежной политики в Германии. Сегодня проблемы молодежи в различных сферах жизни имеют определенные особенности и требуют тщательного анализа и разработки соответствующей политики в отношении молодых поколений. Стратегия молодежи Федерального министерства по делам семьи, пенсионеров, женщин и молодежи обеспечивает сотрудничество между федеральным, региональным и местным уровнями. Европейские идеи, стимулы и содержание Стратегии молодежи Европейского Союза находят отражение в национальной политике. Ключевыми аспектами на текущем этапе реализации Стратегии молодежи Европейского Союза являются содействие международной мобильности, участие молодых людей в формировании европейской политики, признание неформального образования. В этой ситуации изучение опыта молодежной политики в других странах может выступать источником инновационных идей.

Ключевые слова: молодежь, Евросоюз, Германия, политика, стратегия.

CONTEMPORARY YOUTH POLICY IN EUROPE (CASE STUDY – GERMANY)

This article examines the changes and continuities in youth policy practice in Germany. The youth strategy of the Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth is a framework that provides space for the cooperation between the federal, regional and local level. European ideas, stimuli and contents

from the EU Youth Strategy will be transferred into national policies and practice. Key aspects in the current phase of implementing the EU Youth Strategy: promoting cross-border mobility, the participation of young people in European policy-making, the recognition and visualisation of youth work as a field of informal learning. The article concludes that to overcome contemporary challenges, new approaches to the implementation of youth policy are needed. In this situation, the study of the experience of youth policy in other countries can be a good source for such innovative ideas.

Key words: youth, European Community, Germany, policy, strategy.